

WERKASALON SUKUTERVEISET

SUKUSEURAN JÄSENLEHTI 25
Vihanti toukokuu 2022

Seuran hallitus 11.7.2015 alkaen

Puheenjohtaja
Hannele Verkasalo 040 078 9728
Pitkäläntie 387
16900 Hämeenlinna
[hannelever\(at\)gmail.com](mailto:hannelever(at)gmail.com)

Rahastonhoitaja
Eija Hanhineva 044 096 4514
Tinatie 6
86400 Vihanti
[eija.hanhineva\(at\)gmail.com](mailto:eija.hanhineva(at)gmail.com)

Merja Honkakoski 050 345 2063
Ketuntie 7 86400
Vihanti
[merjahon\(at\)gmail.com](mailto:merjahon(at)gmail.com)

Minna-Mari Hatunen 040 683 5544
Jylhänrannantie 406 92600
Pulkkila
[hatunen.minna\(at\)gmail.com](mailto:hatunen.minna(at)gmail.com)

Varapuheenjohtaja/Sihtööri
Petri Verkasalo 050 357 4257
Iisakintie 13
85410 Sievi
[petri.verkasalo\(at\)gmail.com](mailto:petri.verkasalo(at)gmail.com)

Jäsenasiat
Minna Rautio 044 242 6492
Ratapihankatu 45 A
6 20100 Turku
[Teeii.rautio\(at\)gmail.com](mailto:Teeii.rautio(at)gmail.com)

Irma Lumiaho-Ollila 040 038 6331
Limingantie 293
92430 Paavola
[irma.lumiahoollila\(at\)gmail.com](mailto:irma.lumiahoollila(at)gmail.com)

Hallitus koolla ennen pandemiaa. Pöydän ympärillä
(vasemmalta) Merja Honkakoski, Minna Hatunen, Hannele
Verkasalo, Petri Verkasalo, Irma Lumiaho-Ollila, Eija
Hanhineva ja Minna Rautio

Werkasalon Sukuterveiset- lehden toimituskunta on
seuran hallitus. Päätoimittaja Hannele Verkasalo.
Painopaikka Rannikon Laatupaino, Vihanti.

Rakkaat sukulaiset

Kädessänne on Sukuterveiset, sukuseuran jäsenlehti numero 25 huhtikuulta 2022. Tätä kirjoittaessani ulkona on yksi aste lämmintä ja välillä sataa lunta. Piikkikengät ovat nyt turvallisimmat ulkoilukengät ja kävelysauvat helpottavat tasapainon säilymistä.

Valmistellessani puheenjohtajan palstaa, käteeni sattui Sukuterveiset nro 17. Talvisodan alkamisesta oli kulunut 75 vuotta. Evakot lähtivät pakosalle talven kylmään. Nyt on menossa ukrainalaisten evakkomatkat pois kotimaastaan ja sodan jaloista. Jaakko Werkasalon tarina Ukrainan Pekasta kertoo myös pakolaisesta, joka tuli Vihantiin asti Kronstadtin kapinasta.

Tässä lehdessä muistelemme myös hyviä aikoja. Eila Rautio jatkaa tarinoita Kiimalasta ja Eeva Werkasalo kertoo, miten elää luonnon kanssa Vehmersalmella.

Tavataan ensi kesänä, ja muistellaan yhdessä kesäjuhllilla menneitä ja ehkä tuleviakin aikoja.

Seuran hallituksen jäsenet ovat olleet vastuussa sukuseuramme toiminnasta vuosikautia. Nyt kaivataan jo vaihtelua. Jos tunnet mielenkiintoa seuran hallitukseen (tai saat jonkun toisen mielenkiinnon heräämään), ota yhteyttä nykyisiin hallituksen jäseniin.

Werkasalon Sukuseuran säätömääräinen vuosikokous

pidetään kesän sukujuhlien yhteydessä
lauantaina 9.7. klo 14:30
Vihannin kotiseutukeskuksessa
Ukonkantissa.

Lehden jutut

Sukujuhlien kohokohtia	4
<i>Kuvia seuran alkuajoilta</i>	
Kiimalan pirtissä	5
<i>Eila Rautio</i>	
Luonnollista elämää	6
<i>Eeva Werkasalo</i>	
Siivekkäiden lumoissa	8
<i>Irma Lumiabo-Olila</i>	
Mörkö-Jussi	11
<i>Jaakko Werkasalo</i>	
Ukrainan Pekan koti-ikävä	12
<i>Jaakko Werkasalo</i>	
Kantohanget	14
<i>Eila Rautio</i>	

Aikaisempien sukujuhlien kohokohtia

Sukuseuran ensimmäinen sukujuhla vietettiin kesällä 1991 valmistumaisillaan olevassa Ukonkantissa. Maa oli vielä märkää ja nurmikot mutaisia yön sateista ja Ukonkantin pihakin oli vielä keskeneräinen.

Sukukirjaa esittelevät Markku O. Kuorilehto ja Samuli Siponmaa

**Sukukirja
ilmestyy
1.7.2000**

Sukukirjaa toimitetaan vielä silloin, kun luet tätä, mutta se on painotuoreena kädessäsi lauantaina 1.7.2000, jolloin vietämme neljättä sukujuhlaamme.

Vuonna 1997 sukuvaakunasta suunniteltuja statiivia sekä isännänviiriä esittelevät graafikko Kaisu Klemetti sekä Samuli Siponmaa

Te suomalaiset uskallatte -näytelmä

Verkasalon sukuleirillä kesällä 2008 lasten jo mentyä nukkumaan me leirin aikuiset istuimme iltaa – katseet tulevaisuudessa niin kuin sukuleirillä kuuluukin. Siinä hetken mielijohteesta ehdotin seuraavan kesän sukuleirin ja -juhlan ohjelmaan näytelmää. Meitä oli paikalla Hanhinevan Eija, Myllykankaan Minna-Mari ja sisareni Anna-Liisa ja Kaisu.

Marja-Leena Salkola.

Kiimalan pirtissä

Eila Rautio

Kulkija astelee pihakujaa kohti tiivistä talorykelmää. Piharakennukset ovat harmaita, pärekattoisia, ovenpielet valkoiset, navetan ovi on kaksiosainen ja rumankeltainen. Hän huomaa tulleen nelion muotoon rakennettuun pihaan. Puoji- ja tallirakennukset ovat kaksikerroksisia, kulmittain pihaan tultaessa. Toiset kaksi sivua täyttyvät kahdesta pohjalaistyylisestä asuinrakennuksesta. Ne on joskus aikoinaan maalattu punamullalla, mutta väri on vähitellen muuttunut kauniin ruskeaksi. Ovien ja ikkunoiden pielet niissäkin on valkoiset ja ulko-ovet on saman keltaiset kuin navetassakin.

Polut, jotka monien isojen ja pienten lukemattomat askelet ovat kuluttaneet hiekalle joutavat ovelta ovelle. Jalalle ottavin polku lähtee viemään vasemmanpuoleiseen, matalammalla kivijalalla seisovan kantin ovelle.

Kulkija avaa ulko-oven, astuu ulkoeteisestä sisäeteisen läpi vasemmalla olevalle ovelle. Pirtin ovi aukeaa ja kulkija astuu kuluneen kynnyksen yli sisälle. Katse kiertää

Kaisa Sofia Kiimala

kuusiruutuiset ikkunat, ison avotakan ja peräseinällä seisovan pitkän pöydän kautta. Iloiset raitamatot ovat lattialla. Keittiöstä kuuluu askelia ja hiljaista astioiden kilahdeltua.

Keskellä huonetta keinutuolissa istuu vanha-isäntä, lehti aukinaisena polvilla ja nojaten silmät ummessa päättään tuolin selustaan. Hän havahtuu unestaan.

- Päivää taloon!
- Ka, päivää päivää!
Vieras kahtelee istunta.
Vieras astelee ovensuupenkin viereen ja istuu.
- Mistä kaukaa se vieras on tulosa?
- Tuoltaha minä, syvänmaalta.
- Oliko pitkäki matka?
- Oliha se, pitkä matka.

Pirtin iso seinäkello raksuttaa kuuluvasti. Vieras huokaisee ja heittäytyy penkille pitkäkseen. Rauha on talossa reissumiehen levähtää.

Luonnollista elämää

Eeva Verkasalo

Jos olisin aamulla (16.3. klo 5.58) kävellyt keskelle järveä, siis jäätä pitkin, olisin nähnyt aamu-usvan läpi, kuinka kuu laskeutuu metsän taakse. Vastakkaiseen suuntaan katsoessani olisin nähnyt taivaanrannan muuttuvan vaaleanpunertavaksi, sitten keltaoranssiksi, auringon noustessa lahden toisessa päässä.

Sisältä ikkunasta maailmaa ihmetellessäni näin, kuinka usva tanssi ja kohosi auringon lämmittämänä, kuinka lahdentakaiset männyt muuttuivat tulenpunaisiksi.

Kuinka pitkät, siniset varjot pirtyivät valkeaan hankeen. Kuinka hangen pinnalle ilmestyivät auringon ja tuulen taiteilemat kimaltavat kuviot.

Aamukahvilla seuranani oli suuri lauma tiaisia, onneksi vain ikkunan ulkopuolella, halusin syödä myslini itse! Lintulaudalle kipusi myös orava siemeniä napostelevaan, ja pikkulinnut lennähtivät kiireesti sieppaamaan siemeniä lintumökin toiselta puolelta. Tikkakin oli jo oppinut syömään lintumöin reunassa roikkuen. Viherpeipot ja keltasirkut tyytyivät maahan tipahteleviin murusiin. Mutta mitäs ne nyt pelästyivät, lennähtivät kiuruusti pensaan suojaan?

Myyrä! Se on kaivanut käytäviään hangen suojaan, ja lintulaudan alla on monta pientä tunnelin suuaukkoa. Ja yhdestä aukosta pisti esiin pikkuinen kuono, koko pää ja lopulta koko myyrä ilmestyi hangelle, sieppasi muutaman siemenenmurusen ja vilahti takaisin tunneliinsa. Kerääköhän se ruokaa varastoon? Vai viekö perheelleen, onkohan sillä pentuja...-no ainakin kaveri! Toinenkin myyräläinen kipaisi hakemassa siemenen, ja se olikin vähän uskaliaampi, jäi hetkeksi hangelle napustelevaan. Mutta vain hetkeksi, että sai siepatuksi poskiinsa useammankin herkkupalan.

Olisipa mukavaa, jos sillä olisi poikasia! Niistä riittäisi massuntäytettä varpuspöllölle ja kanahaukallekin! Kerroinkohan jo siitä nälkiintyneestä kanahukasta, joka räpiköi talomme edustalle kannon nokkaan kyhjäyttämään pää siiven alla? Tajusimme, että se oli ihan nääntynyt, ilmoitimme eläintenpelastajalle, ja sieltä tulikin sitten Harri, joka pyydysti haukkaparan pahvilaatikoon ja vei Minnalle eläinsuojaan toipumaan. Reilun viikon päästä lintu tuotiin takaisin kotiseudulleen massu pullollaan kanafilettä, rengastettuna, ja reippaasti se lensi kohti ankaraa talvielämää. Toivottavasti se selvisi hengissä lumessa ja kovassa pakkasessa! En ole sitä sen koommin nähnyt. (Muuten, kutsun

sitä mielessäni Harriksi! Juu, oli se uros! Harri kertoi!)

Myöhemmin päivällä, kun katselin taas ikkunasta ulos miettien, lähtisinkö hiihtämään ja minne menisin, näin ketun jolkottelevan järven poikki! Hihkaisin Artolle että tulisi katsomaan (huonokuuloisille hikkaistaan kovaa!) ja kettu taisi kuulla sen, koska tuijotti hetken suoraan minua ja kääntyi sitten oikealle kohti turvallisempia rantoja.

Hiihtäessäni löysin kivan reitin Viitaniemmen poikki. Siellä metsässä oli pieni lampi, kartasta katson, että sen nimi on Paskolampi, mutta kylä se ihan lumivalkoinen ja kaunis oli ainakin nyt talvella! Sen toiselta laidalta luisuttelin metsikön halki Viitalahdelle. En ollut koskaan ennen käynyt siellä, aikonut vain kajakoida kesällä. Sekin oli kaunis paikka, ja lahden suulta näinkin tuttuja maimia: pitkän saaren, nimeltänsä, heh, Pitkäsaari! Hiihdin sen halki päästä toiseen, koskemattomalla hangella auringon lämmittäessä, omassa rauhassani, tai no, oli siellä jokunen pupu ja hiironen juossut, ehkä lintunenkin pomppinut. Ei hirviä. Olipa se kiva saari, ainakin lumen peittämänä. Taidankin ensi kesänä kajakoidessani rantautua sinne tutkimusretkille!

Siivekkäiden lumoissa

Irma Lumiaho-Ollila

Lapsuuteni kodissa liiterin päädyssä oli kottaraisen pönttö. Keväällä oli mukava odottaa, milloin ensimmäinen asukas tulisi. Varmaan muitakin muuttolintuja oli jo saapunut, mutta 1.4.1968 olen tehnyt ensimmäisen ylöskirjaimisen kottaraisesta. Siitä alkoi jo 54 vuotta kestänyt lintuharrastukseni. Lähinaapureissa oli muitakin luonnosta kiinnostuneita lapsia. Heidän kanssa teimme monet linturetket lähimetsiin ja soille. Lintuvesiä Alpuan Mäentakustan alueella ei juuri ole, mutta kuitenkin Harojalla olin nähnyt sorsan ja hanhiakin oli lentänyt. Silloin 13-vuotiaana sain listattua 21 lajia ja tunnistamisessa käytin apuna yhteiskoulun eläinopin kirjoja.

Muutaman vuoden kuluttua sain joululahjaksi ensimmäisen lintukirjani ja tädin miehen vanhan kiikarin. Lintujen nimeäminen helpottui ja vuonna 1971 lajimäärä listassa ylitti kolmekymmentä ja vuonna 1974 jo viisikymmentä muuttolintua tuli nähdä. Naapurin Pentti ja Pekka olivat edelleen luontoretkillä kavereina ja monena kevätaamuna

lähdimme hankiaisilla kohti Kattilanevaa, jossa teeret olivat soitimella. Ukkometsonkin suhinaa ja nokan näppäilyä kuului useammasta paikasta. Välillä porukkaa oli enempiä ja saatoimme kävellä jopa Kuusiratin Juurikkajärvelle asti telkkiä ja tukkasotkia tarkkailemaan. Monipuolista suolinnustoa, mm. keltavästäräkki, pikkukuovi ja suokukko, näimme rämeillä ja nevoilla. Samoilla tienoilla Pesuan varressa liikuimme kesälläkin, mutta silloin kiikari oli

vaihtunut haaviin ja eetteripulloon. Myös naapurin Mirja oli hyvin kiinnostunut perhosista ja vanha suoniitty, josta äiti ja isä olivat keränneet heiniä neljäkymmentäluvulla, oli oiva paikka hopeatäplille, kulta- ja sinisiiville. Iso suonkeltaperhonen ja jopa ritariperhonen viihtyi siellä.

Pääsin opiskelemaan biologiaa Oulun yliopistoon vuonna 1974. Kenttäkursseilla Oulangan kansallispuistossa teimme mm. kuumaluma-analyysijä, jossa 10 minuutin ajan yhdessä paikassa ollen kirjataan ylös kaikki kuullut lintulajit. Professori Seppo Sulkava oli erinomainen äänten tunnistaja sekä opastaja, ja hyönteistutkija Juhani Itämies oli perehtynyt etenkin perhosiin ja hyttysiin, joista teinkin sittemmin pro gradu-työni. Ainutkertainen elämys oli päästä käymään Kiutavaaralla maakotkan pesällä, jossa oli kaksi poikasta. Olinkin kolmena kesänä töissä biologisella asemalla ja opastuskeskuksessa, jolloin Kuusamon eläimistö ja harvinaislaatuinen kasvisto tuli tutuksi.

Valmistuin filosofian maisteriksi vuonna 1980 ja sain työpaikan Vaalasta. Oppilaiden kanssa teimme monet maastoretket ja kiikarit olivat ahkerasti käytössä. Oulu- ja Nimisjärvi sekä muut vesistöt tarjosivat hienon ympäristön, mutta varsinaisia muuttotilastoja en silloin kerännyt. Vasta ”ruuhkavuosien” jälkeen Viuhannissa vuonna 2005 aloin jälleen oppilaiden kanssa pitää kirjaa lintujen muutosta. Sain hankittua koululle myös kaukoputken, jolloin

Kirkkojärven ympäristö ja etenkin Saarelan- ja Rantosenjärvi osoittautuivat erinomaisiksi lintuvesiksi. Keväällä 2015 näimme oppilaiden kanssa 54 muuttolintua. Tämän jälkeen pääsinkin eläkkeelle ja keskittymään keväisin lintuihin.

Osallistuin ensimmäisen kerran vuonna 2017 BirdLife Suomen organisoimaan sadan lintulajin tavoitteluun ja niitä kerjykin 127. Tässä luvussa on mukana myös paikkalintuja ja havaintoja olen tehnyt pääosin Siikajoen ja muiden lähikuntien alueella. Vuonna 2021 näin 157 eri lintua, mutta tosi paljon on vielä näkemättä, sillä Suomessa on havaittu 31.12.2021 mennessä 486 luonnonvaraiseksi luokiteltua lintulajia.

Lintuharrastuksen aloittaminen on helppoa. Kiikari, lintukirja ja havaintovihko

Tukkasotka

ovat perusvälineet. Myös netistä löytyy runsaasti tunnistamisapuja. Mielestäni erinomainen sivusto on <https://luontoportti.com/lintu>, josta voi kuunnella myös ääninäytteitä. Lintujen koko, muoto ja höyhenpuvuston kuviointi ovat keskeisiä asioita tunnistamisessa. Lintujen äänten opetteleminen on oma haastava maailmansa. Mutta mikä onkaan ihanampaa

Riekko

kuullessasi peltoaukean yllä pontevaa liverrystä ja tajuat, että leivohan on sinitaivaalla laululennossa. Itse lintu, leivonen eli kiuru, on hyvin vaatimaton väritykseltään. Lintujen tarkkailu tarjoaa monenlaisia mukavia elämyksiä. Se on kätevää aloittaa talvella esim. lintulaudan lajistosta. Meilläkin Paavolassa käy vakituisesti yli kymmenen lajia ruokailemassa ja kevään myötä linnusto monipuolistuu.

Monet linnut ovat aamuvarhaisella aktiivisimpia ja aamuvirkulle se on oivaa aikaa liikkua luonnossa. Sen sijaan useimmat pöllöt viihtyvät hämärissä ja niiden tunnistamisessa äänet ovat keskeisimpiä. Helmipöllön ”puputus” kuutamoyössä voi nostaa ihokarvat pystyyn. Maastossa on hyvä pitää mukana kännykkää ja äänittää outoja ääniä. Niitä voi sitten vertailla esim. <https://otava.fi/Linnunlaulu> -sivuston lajeihin ja näin tunnistaminen varmistuu. Toki pikkulinnuissakin on yölaulajia, esim. ruokokerttunen ja satakieli ovat öisin aktiivisimmillaan.

Minulle eräs ikimuistoisimpia linturetkiä oli Turun lintutieteellisen seuran järjestämä yökävely Aurajokivarressa Koroisten suunnassa. Meitä oli n. 50 osallistujaa ja ensimmäisen kerran elämässäni sain kuulla taitavaa luhta- ja viitakerttusen lavertelua sekä yksitoikkoista pensassirkkalinnun siritystä. Paavolassa Hangasnevellä kaikui taivaalta viime keväänä aamuyöstä hevosen kavion kopsetta muistuttava ääntä. Jänkäkurppahan siellä esitti revii-

lauuaan ”klop-poti-klop-poti”. Kahlaajista myös lehtokurpan ”orr-orr” -ääntä kuuluu eniten iltahämärissä.

Lintujen kuvaus on yksi apukeino tunnistamisessa. Joskus tulee yllätyksiä, kun siirtää kuvia kameran muistikortilta tietokoneelle.

Voikin paljastua, että pääkohteen lisäksi kuvasta löytyy muitakin lajeja, joita sinä vuonna ei ole vielä nähnytään. Näin kävi kuvatessani kyhmyjoutsenia Raahessa, sillä kuvassa taustalla oli myös kanadanhanhi. Samoin viime keväänä Paavolassa Isonevalla kuvasin metsähanhia ja joukosta löytyi tundrahanhiakin, joita en ollut koskaan aiemmin nähnyt.

Kololinnuilla on pulaa pesimäpaikoista ja talvella pöntöt tarjoavat suojaa yöpymiseen. Pöntöttämällä pihapiiriä linnusto monipuolistuu lähialueella ja samallahan linnut ovat erinomaisia tuhohyönteisten syöjiä ja saalistavat hyttysiä. Siksi kutsunkin lintuja ”äidin pikkupulaisiksi”. Varmaan monella verkkasalolaisella on pönttöjä sekä lintulauta pihapiirissä ja on kenties osallistunut BirdLife Suomen järjestämään pihabongauspäivään. Tuloksethan merkitään tiira.fi - sivustolle, jonne muulloinkin on hyvä laittaa havaintoja.

Neitoperhonen

Vuosien saatossa lajistossa on tapahtunut monenlaisia muutoksia. Sama asia näkyy sekä linnuissa että perhosissa. Monet pohjoiset lajit ovat taantuneet ja eteläiset runsastuneet. Lapsuudessa Alpuassa esim. neitoperhonen oli suurharvinaisuus.

Nyt niitä ja amiraaleja voi pihassa lennellä syyskesän lämpimänä päivänä kymmeniä. Itselläni haavi onkin vaihtunut kameraan. Lintujen saapumispäivät ovat aikaistuneet 2000 -luvulla. Toki välillä esiintyy kylmempiäkin keväitä,

jolloin säämuuttajien pääjoukot saapuvat myöhemmin. Laulujoutsen on runsastunut ja se onkin usein kevään ensimmäinen airut Paavolassa. Mustarastaskin on varhaisimpia lajeja, mutta osa niistä myös talvehtii täällä. Paikkalinnuista riekko on harvinaistunut, mutta Siikajoella on havaittavissa, että peltopyyllä menee nyt paremmin. Lapsuudessa hömötiainen oli lintulaudan yleisin vieras, mutta nykyisin sitä näkee harvoin. Valitettavasti kottaraiskanatkin ovat vuosikymmenten myötä taantuneet, joten enää niitä näkee ja kuulee vain satunnaisesti.

Metso

Siivekkäiden maailma on kiehtova. Lähde sinäkin tarkkailemaan.

Tarinaa Ilveskorvesta

Ryhäajok: seutu 27.2.1964

J. H. Verkasalo:

MÖRKÖ-JUSSI

Kerrottiin sitä ennen kaskua sen nimisestäkin ihmisestä kuin Mörkö-Jussista. Hän oli ollut älynsä puolesta ikäänkuin sammunut, kovasti hassahtava. Tällaiseksi hänen sanottiin menneen yhteenotossaan noita-Monkkasen kanssa.

Mies oli ollut hyvin iso ja tummapintainen, mutta työmieheksi ei ollut puuttuvaisuutensa tähden. Olipahan vain kesät makailut ja ongiskellut Piipsanjoella Lumimetsän kylän seutuvilla. Nukkunut oli öitään heinäladoissa tai saunoissa, tullut taloihinkin, milloin mihinkin ja pyytänyt 'antasko emäntä leipäpalasen ja vähän suolaa, paistaisin nuita kaloja ja pureskelisin niitä sen leivän kans." Kerrottiin niinkin että Jussi oli ollut "Julumalan" poikia joten häntä oli nuorena ja terveenä ollessaan sanottu Juluma-Jussiksi. En ole kuullut missäpäin se Julmala on mahtanut olla, joku mökki varmaan josain sydänmaan nevoilla. Talvet oli Jussi kiertänyt kylää "vaivaishoidon" miesten päivämäärälista taskussaan.

Viimeinen näkymämme Mörkö-Jussista on tällainen: Jussi oli silloin jo vanha ukko, listan määräämä pitoaika Tuohimaalla oli kulunut umpeen. (Siinä talossa oli silloin vielä oikea savupirttikin käytännössä.) Jussin seuraava olopaikka oli Lumijärven talo järven vastakkaisella rannalla. Talon Hilda-tytär, tuleva Pyörälän emäntä lähtee viemään ukkoa Lumijärvelle listereellä ja varsahevosella. Varsa pelkää järvellä

"kevätlaahista" tietä ja hypähtelee syrjiin, silloin ajaja, reipas tyttö kun oli, huitaisee sitä suitsiperillä. Sitä varsa vuorostaan säikähtää ja hypähtää pillastuneena laukalle ja menee sentien taloon asti, suitsista välittämättä. Mörkö-Jussi oli reenperältä pudonnut heti varsan ensi hypylle ja sieltä, järven selältä, hyhmästä selältään kävivät Lumijärven miehet hänet noutamassa.

Edelläoleva pieni novelli eräästä ihmiskohtalosta liittyy ikäänkuin jatkona tässä lehdessä aikoinaan julkaistuun runopukuiseen kertomukseen — Tarina potaskan polttajasta ja Mörkökalliosta.

Tietenki ne ovat nyt semmosia savun sekaisia tarinoita, mitenkä ne nyt olisivat vuosisaasta toiseen saattaneet pysyä justinsa semmosina, kun ne ovat aikonaan tapahtuneet

UKRAINAN PEKAN KOTI-ikäVÄ Vihannin Ilveskorvessa

Pyhäjokiseutu 10.3.1968

Jaakko Verkasalo

Kotiseutu, rakkaus siihen ja kaipuu synnyinseuduille on keskeisenä teemana vihantilaisen Jaakko Verkasalon kirjoittamassa tarinassa. Siinä käsitellään kotiseuturakkautta, joka on sama aina, olipa sitten kysymyksessä rakkaus Lappiin tai Ukrainaan, sen tasankoihin, Njepriin.

Lapin Jukka saapui tänne 16-17 -vuotiaana. Alkuun hän oli sisarensa ja tämän miehen töissä, he kun olivat ostaneet täältä talon. Myöhemmin Jukka oli missä vain, mistä milloinkin työtä löysi. Aina kuitenkin työhön päin kallellaan. Hän perusti perheen, mutta sai vasta vanhana miehenä haalituksi oman asunnon. Poikia oli useita, tyttöjäkin oli ja taloudellista ahtautta kaikenlaista. Yksi toive, muita väkevämpi, oli aina mielen pohjalla: kunpa ensi kesänä pääsisi käymään synnyinseudulla. Se toive ei täyttynyt koskaan.

Ukrainan poika Resai oli 17-vuotiaana joutunut lähtemään kotoaan sotaväkeen. Hän oli niin sanottuja Kronstadtin pakolaisia. Heitä oli näillä kyllillä toistakymmentä. Aikanaan nämä nuoret miehet saivat armahduksen ja vapaakyydin kotimaahansa. Pari kolme vain jäi odottamaan, mitä lähteneet toverit kirjoittivat silloisista oloista. Kirjeitä ei tullut.

Tänne jääneet koettivat sopeutua maamme oloihin ja jäivät tänne Suomen kansalaisina. Yksi näistä oli Resai. Hän oli usein meillä töissä. Minä opetin hänelle suomenkieltä. Vuosia myöhemmin Resai osasi suomenkielellä kirjoittaakin. Muistan, kuinka y-äänteen oppiminen tuotti Resaille eli Pekalle eniten vaikeuksia. Kun se oli lopulta opittu, jatkettiin koettamalla yhdistää tuota vaikeaa äännettä sanoihin. Silloin oli edessä uusi mutta. Sana ”yksi” oli harjoitussanana ja siitä tuli väen väkisin ”yjuksi” pitkäksi aikaa.

Pekka ikävöi kovin kotimaahansa. Näin useammin kuin kerran kyynelten vierivän hänen silmistään silloin, kun hän muisteli Ukrainaa. Tähän tapaan hän saattoi lausahtaa: ”Sinä et usko etkä voi käsittää, kuinka kaunis ja suurri on Njepri.”

Pekka kertoi Ukrainan oloista mielellään. Hän kertoi sen viljavista mustanmullanmaista, kuinka rukiin tähkät siellä olivat kuin kissanhäntiä. Ukrainassa oli vielä silloin heinikkoaroja ja Pekan puheiden mukaan ne kasvoivat heinää, miestä olkapäähän.

Kun sellaisen maan kylvi, niin se kasvoi viljaa lannoittamatta vuosikymmeniä. ”Maa siellä kasvaa aina kaksi satoa vuodessa. Heinäarot ovat hevosten ja karjan laitumina. Jos laitumet kuivana aikana syttyisivät tuleen, on Njepri silloin ainoa pakopaikka.”

Edelleen Pekka kertoi: ”Silloin vanhempaan aikaan, kun ei vielä osattu rakentaa putkikaivoja, oli uuden kodin rakentajille kaivon saanti kaikkein pelottavin asia. Pohjavesi oli siellä 50-70 metrin syvyydessä. Näin siksi, että kalliopohjaa ei ollut.”

Ukrainassa ei ollut kiviäkään ja niitähän talonrakentaja tarvitsee, ainakin seinien alle ja kaivon valvikiviksi. Kivien puutteesta selvittiin kun lähetettiin rautatievaunulasti viljaa pohjoisvenäläisille ja saatiin kiviä maksuksi. Vanhoista Ukrainan kaivoista nostettiin Pekan kertoman mukaan vettä siten, että nostoketjussa oli ämpäri kummassakin päässä. Toinen ämpäri toi vettä kun toinen laskeutui alas. Ketju oli kierretty kerran kelatukin ympärille, jotta se ei pääsisi luistamaan. Kelatukissa oli vankka lankuista tehty pyörä, jossa oli tukevat kädensijat vedennostajille.

Täällä olonsa alkuaikoina Pekka ihmetteli kovasti sitä, että Suomessa täytyi miestenkin tehdä työtä. ”Ovatko täällä maat niin huonoja, ettei muuten elä?” kyseli Ukrainan poika ja jatkoi: ”Ukrainassa tytöt tekevät kaiken työn ja pojat vain makaavat.” Kun tiedustelin lähemmin, hän sanoi miesten tehtävänä olevan käydä kaupungissa myymässä maan tuotteita.

Kun Pekka tuli uutisraivaukselta ja sanoi: ”Siellä oli yhtä mehevää multaa kuin kotona Ukrainassa. Yhtä mustaa ja yhtä paksultikin sitä oli.” Hän oli aloittanut ojankaivun kuokkimansa suosaran sivulle. ”Miksi se ei sitten kasva vaikka on samanlaista?” Täytyi yrittää selittää.

Eräs ihmettelyn aihe oli se, ettei tänne oltu rakennettu vehnämyllyä, ettei tarvitsisi ostaa vehnäjauhoja. Kun sanoin, että täällä vie halla vehnän liian usein, Pekka sanoikin, että kaikista jyvistä tulee jauhoa kun vain on mylly, millä jauhaa. Ihmetteli Pekka sitäkin, että täällä kaikki mustanmaan pellot ovat täynnä oja. Jospa ne eivät sen vuoksi kasva. Ukrainassa yksi peltosarka on 50-100 metriä leveä eikä milloinkaan liian märkä. Jälleen täytyi kertoa pohjakalliosta ja vedestä.

Kronstadtista lähdöstä Pekka kertoi: ”Ne olivat kiinalaisia, jotka sen linnoituksen meiltä saivat val-
latuksi. Niitä tuli niin paljon, että vaikka niiden
kaatuneita oli kuin mäki saaren ympärillä, niin uu-
sia kiipesi entisten ylitse yötä päivää. Meidän täytyi
paeta Suomeen, kun ammuksset olivat lopussa.”
Muille kylille kulkeutui Pekka Resai täältä eikä
koskaan enää nähnyt rakkaita Njeprin
rantojaan. Ajan virratessa tulee mietittyä ja

kuultua kaikenlaista. Nyt pohdin sitä, että mik-
si ihmisen tajunnassa piilee sellainenkin hellit-
tämätön tunne kuin kotiseudun ja synnyin-
maan kaipuu. Tällä kertaa kerroin kahdesta
hyvin nuoresta miehestä, jotka elämä kuljetti
kauas kotiseudultaan. Toinen oli Lapin maasta
ja toinen kaukaa Ukrainasta.

Kronstadtin kapina aiheutti pakolaistulvan Suomeen

Lainaus Vapaussoturi -lehdestä 2/2021

Tulijoita hämmästeltiin

Suomenlahden loskaiselta jäältä laahusti Terijoen asukkaiden hämmästykseksi rantaan läpimärkiä siviilejä ja sotilaita, joilla oli vielä aseensa varmuuden vuoksi. Joukossa oli myös Latvian virallinen valtuuskunta, joka oli tullut Kronstadtin ottamaan haltuunsa Tarton rauhansopimuksessa maalle määrättyt alukset. Noin 1500 pakolaista kuoli jäälle. Pakolaisia rantautui pääosin öisin Terijoelle kolmen vuorokauden ajan. Terijoelle selvisi noin 6500 pakolaista.

Pakolaisten saapumista Terijoelle ei mitenkään pyritty estämään. Rajakomendanttina toiminut eversti A.E. Heinrichs määräsi jään yli tulleiden sotilaiden aseet kerättäviksi Suomen sotaväen haltuun.

Ensimmäiset Kronstadtin pakolaiset rantautuivat
Terijoelle 17. maaliskuuta 1921.

– Kuva Museovirasto.

Kantohanget

Eila Rautio

Viiskymmentäluvun loppupuolella oli syrijäkylmien lapsiluku usein suuri, saattopa mennä toiselle kymmenelle. Mutta terveydenhuolto toimi, joskus vähä hittaasti, mutta toimi kuitenkin. Kunnan ainu terveydenhoitaja kuluki polokupyörällä rokottamassa lapsia. Usein oli niin, että pistettiin usiammalle samalla kertaa, kun pitkien välimatkojen takia ei joka vuosi keretty rokottamaan.

Mukuloille lykkäsi paniikkia, kun "tippa-litaksikki" haukuttu terveyssisar mustalla, paksurenkaisella "Aino"-pyörällään kääntä pihhaan. Pitkä tummansininen takki ja tumman läningin valakoset kaulukset herättivät pelonsekasta kunniotusta myös vanhemmasa väesä. Hänen arvostelevan kahtomisensa etenki naisväki huomasi. Saattohan sieltä tulla kipakkaa arvostelua talon järjestyksestä, ruokatottumuksista, tai mistä nyt sattuu huomautettavaa löytymään. Terveyssisaren virkaan kuulu siihe aikaan kansan valistamine, se ku kävi mukavasti siinä sivusa.

Aurinko oli sinä kevväänä paistanu lämpimästi jo pitemmän aikaa ja sulattanu hangen pintaa. Sitte yön aikana lämpötila laski pakkasen puolelle ja aamulla hanki kanto taas. Tämä oli penskoille riemun aikaa, kun saatto juostamisä vain eikä upottanu jalan alla. Pihapiiri laajeni huomattavasti.

Terveyssisar oli tullu talloon ja levittäny väli-
neesä pirtin pöyvän päähän. Siinä oli tesinvioimisainepullo, pumpulia, neuloja ja muita lasten mielestä pelottavia tavaroita. Pistämine aloitetti pienimmästä, joka ei tietenkää tykänny. Nipistihä se. Seuraava, kolomevuotias tyttö parku sitte. Tuli viisvuotiaan vesselin vuoro. Mutta tämä ei jääny oottelemmaa, vaan säntäsi ulos, kiipesi hangelle ja lato menemään. Terveyssisar perrään neula käjesä. Lujjaa pääsiki, siihe asti ku joutu hangelle. Hanki kanto lasta, mutta terveyssisar upposi joka askeleella poloviaan myöte. Neula korkialle nostettuna ja rumia uhkauksia huutain hän yritti päästä etteenpäin lumesa. Tämä antoi pojalle lisävauhtia ja välimatka vain lissäänty. Hättiin joutu perheen äiti, joka sano hoitajalle, että tämä menis sisälle, nii hän houkuttellee pojan takasi. Tarina ei kerro, mitä asetta äiti käytti, mutta hän tuli poika kainalosa sisälle. Piikki pistetti lannistetu pojan takapuoleen.

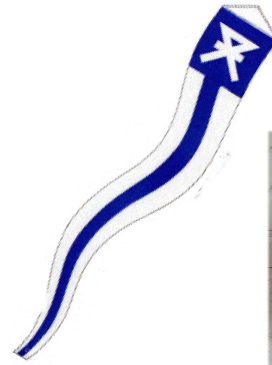
Terveydenhoitajan koulutukseen ei tainnu vielä silloin kuulua lapsen kohtaamine. Ja ommaa kokemustakkaan ei hoitajalla ollu, ku ei ollu ommaa perhettä. Juttu nauratti jäläkeenpäin kovasti muita, mutta penskat muistivat pitkään korkialla heiluvan rokotusneulan juostessaan hangella.

Suvun tunnukset

Isännänviiri

on kooltaan 50 X 400 cm ja on sopiva 8 - 9 m
lipputankoon
Hinta 53,00 €

Pöytästandaari

siihen kuuluu kirkas metallitanko sekä marmorijalusta.
Sekä viirin että standaarin on suunnitellut graafikko Kaisu Klemetti
Hinta 28,00 €

Sukukorut

ovat malliltaan samat kuin kuusikymmentäluvulla tehdyt korut.

Naisten koru 60,00 €
Kalvosinnapit 35,00 €
Solmioneula 40,00 €

Kirjat

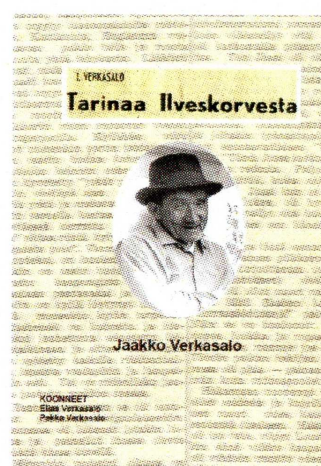
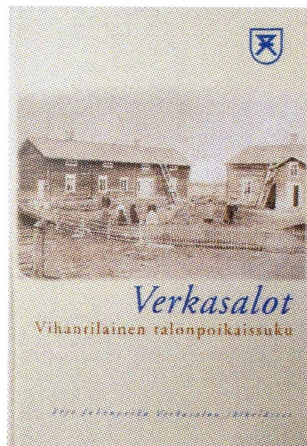
Verkasalot, Vihantilainen talonpoikaissuku

sidottu, 562 sivua 25,00 €

Tarinaa Ilveskorvesta

sidottu, 256 sivua 25,00 €

Molemmat kirjat yhdessä 30.00€

Tuotteiden tilaukset tehdään sukuseuran "tavara vastaavalle":

Ilkka Verkasalo (Verkaperäntie 195B, 86360 ILVESKORPI, puhelin 040 5817 912

Kirjoja voi tilata myös

Hannele Verkasalolta (Pitkäläntie 387, 16900 Hämeenlinna) ja
Pekka Verkasalolta (Haukantie 38, 04320 Tuusula tai puh. 050 555 3295).

Tuotteet lähetetään postissa ja mukana tulee lasku.

Hintoihin lisätään mahdolliset postituskulut. Tuotteiden muunlaisesta toimittamisesta (esimerkiksi nouto) voi sopia tilaamisen yhteydessä.

ISSN 2323-2021 (painettu)
ISSN 2323203X (verkkójulkaisu)

Sukuseuran kotisivut
facebook

www.verkasalot.net
Verkasalon sukuseura ry

Tervetuloa Verkasalon suvun 11. sukujuhlaan Vihannin kotiseutukeskukseen Lauantaina 9.7.2022

- 9.00 – 10.00 Ilmoittautuminen Vihannin kotiseutukeskuksessa Ukonkantissa
9:30 Hartaushetki Vihannin kirkossa
Seppeltenlasku sukuhaudalle ja sankarimuistomerkillle
11:00 Pääjuhla Ukonkantissa alkaa
Ruokailu Hietalankantissa ja Ukko-Pekassa
14:30 Verkasalon sukuseura ry:n sääntömääräinen vuosikokous
15:30 Kahvit ja kakkukekkerit

Ennakkoilmoittautuminen 23.6.2022 mennessä.

Eija Hanhinevalle Tinatie 6
86400 Vihanti
044 0964 514
eiya.hanhineva@gmail.com

Seuran kotisivulla

<https://www.verkasalot.net/>

Erityisesti ruokailun, kahvituksen ja mahdollisen erityisruokavalion vuoksi pyydämme ilmoittautumista joko kirjallisesti sähköpostilla tai seuran kotisivujen kautta.

Osallistumismaksu 10 €, maksetaan juhlapaikalla käteisellä, lapset (alle 16v) ja opiskelijat ilmaiseksi.

Kakkukekkerit

Juhlat päättyvät kakkukahveihin ja yleiseen seurusteluun sukulaisten kanssa. Kakkupöytä odottaa kakkujanne – siis pidetään nyttikestit.

Halukkaat vapaaehtoiset voivat leipoa ihanimman kakkunsa ja tuoda mukanaan juhlille. Tyyli on vapaa. Toivomme kakkujen olevan laktoosittomia.

Ilmoita 23.6. mennessä leipomisaikeestasi

Eija Hanhinevalle 044 0964 514
eiya.hanhineva@gmail.com

